

ΦΟΡΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στοιχεία εκπαιδευτικού

- **Όνοματεπώνυμο:** Μαρκαντωνάτος Δημήτρης
- **Βαθμίδα:** Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- **Ειδικότητα:** Φιλολόγος
- **E-mail:** dmark@acn.gr

Τίτλος μαθήματος: Ανακαλύπτοντας την ψιλή και τη δασεία στον ηλεκτρονικό υπολογιστή

Σύνοψη: Μια και όλο και περισσότεροι άνθρωποι αφήνουν το χαρτί και το μολύβι και πιάνουν το πληκτρολόγιο και τους ηλεκτρονικούς κειμενογράφους, γίνεται στο ακόλουθο σχέδιο μια απόπειρα να γνωρίσουν οι μαθητές (αλλά και οι καθηγητές) τη δυνατότητα που προσφέρουν τα σύγχρονα προϊόντα λογισμικού για πολυτονική γραφή σε επεξεργαστή κειμένου. Τα Windows 2000 & XP επιτρέπουν το γράψιμο σε πολυτονικό σύστημα χωρίς καμία επιπρόσθετη εγκατάσταση¹ (Οι προηγούμενες εκδόσεις απαιτούν εγκατάσταση ειδικών προγραμμάτων π.χ. της Magenta). Είναι φανερό ότι η σύγχρονη τεχνολογία όχι μόνο δεν είναι ασύμβατη με τους παραδοσιακούς τρόπους γραφής αλλά μπορεί να βοηθήσει στη διάσωση και διάδοσή τους.

Σκοπός και μαθησιακοί στόχοι:

Στο μάθημα αυτό επιδιώκεται:

- να γνωρίσουν οι μαθητές τις δυνατότητες που υπάρχουν για πολυτονική γραφή σε επεξεργαστή κειμένου
- να ασκηθούν στους κανόνες τονισμού της αρχαίας ελληνικής με χρήση επεξεργαστή κειμένου
- να αντιληφθούν ότι η τεχνολογία δεν αντιστρατεύεται την ιστορία και την παράδοση αλλά αντίθετα μπορεί να την υπηρετήσει

Περιεχόμενο

- **Γνωστικό/ ά αντικείμενο:** Αρχαία Ελληνικά
- **Τάξη:** Γυμνάσιο - Λύκειο
- **Ηλικία/ -ες μαθητών:** 13- 18
- **Περιοχή του αναλυτικού προγράμματος:** Αρχαία ελληνική γλώσσα
- **Έννοιες – λεξιλόγιο:** επεξεργαστής, κείμενο, πολυτονικό, τόνοι, πνεύματα

Παιδαγωγικές αρχές & μέθοδοι: ατομική αναζήτηση & μάθηση, συνεργατική μέθοδος

¹ Η δυνατότητα αυτή υπήρχε από πολύ νωρίτερα στους Η/Υ της Apple

Προετοιμασία

- **Προαπαιτούμενες γνώσεις μαθητών:** Οι μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τα Windows και τον επεξεργαστή κειμένου Word.
- **Προετοιμασία καθηγητή:** Ο καθηγητής καλό είναι να έχει έτοιμες κάποιες ασκήσεις για εφαρμογή στην τάξη. Επίσης χρήσιμο είναι να έχει ζητήσει τη βοήθεια του καθηγητή πληροφορικής για αντιμετώπιση τυχόν τεχνικών προβλημάτων.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητες στην τάξη.

Ο διδάσκων ζητεί από τους μαθητές να κάνουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις, ώστε να ενεργοποιηθεί η πολυτονική γραμματοσειρά. Τα βήματα είναι τα ακόλουθα:

(για Windows XP)

1. Θέτουμε σε λειτουργία τον Η/Υ
2. Διπλό κλικ στο My Computer (Ο Υπολογιστής μου)
3. Διπλό κλικ στο Control panel (Πίνακας Ελέγχου)
4. Επιλέγουμε «Date, Time, Languages» (Ημερομηνία, Ώρα, Γλώσσες)
5. Επιλέγουμε «Regional and language options» (Ρυθμίσεις γλώσσας, ημερομηνίας)²
6. Επιλέγουμε τη μεσαία κάρτα («Languages», Γλώσσες)
7. Επιλέγουμε «Details» (Λεπτομέρειες)
8. Επιλέγουμε «Add» («Προσθήκη»)
9. Ενεργοποιούμε το «Keyboard Layout/IME»
10. Στο πεδίο γλωσσών που ενεργοποιείται επιλέγουμε «Greek polytonic»

Τώρα η πολυτονική γραμματοσειρά είναι ενεργοποιημένη. Ζητούμε από τους μαθητές να ανοίξουν τον επεξεργαστή κειμένου Word (Μενού έναρξης> Προγράμματα> Microsoft Word). Επιλέγουμε γλώσσα «Ελληνικά» (συνήθως alt+ shift) και μια γραμματοσειρά της αρεσκείας μας (π.χ. Palatino, Verdana, Times New Roman κλπ.)

² Στα Windows 2000 επιλέγουμε «Keyboard»

Στη συνέχεια δίνουμε στους μαθητές (κατά προτίμηση σε φωτοτυπία) τις θέσεις των πολυτονικών συμβόλων στο πληκτρολόγιο³:

Τόνος	Σύμβολα	Θέση
οξεία	;	Ελληνικό ερωτηματικό
περισπωμένη	[Αριστερή αγκύλη
βαρεία]	Δεξιά αγκύλη
ψιλή	`	Απλή απόστροφος
δασεία	“	Shift + `
ψιλή - οξεία	/	Κάθετος
ψιλή - βαρεία	\	Ανάποδη κάθετος
ψιλή - περισπωμένη	=	Ίσον
δασεία - οξεία	?	Λατινικό ερωτηματικό
δασεία - βαρεία		Shift + \
δασεία - περισπωμένη	+	Συν
υπογεγραμμένη	{	Αριστερό άγκιστρο
υπογεγραμμένη - τόνος		Δεξί alt (gr) + τόνος
διαλυτικά	:	Άνω-κάτω τελεία
διαλυτικά - τόνος	Δεξί alt (gr) + :	
άνω τελεία	Alt + ctr + }	

Για εξάσκηση μπορούμε να υπαγορεύσουμε στους μαθητές ένα απόσπασμα από αρχαίο κείμενο ή να συνδυάσουμε τη διαδικασία με εξάσκηση στους κανόνες τονισμού. Στην περίπτωση αυτή δίνουμε (σε φωτοτυπία) μια σειρά από λέξεις χωρίς τόνους και ζητούμε από τα παιδιά να τις γράψουν στον κειμενογράφο χρησιμοποιώντας πολυτονικό και δικαιολογώντας σε κάθε περίπτωση την επιλογή τους. Εναλλακτικά μπορούμε να δώσουμε ένα απόσπασμα σε μονοτονικό και να ζητήσουμε από τα παιδιά να το ξαναγράψουν χρησιμοποιώντας πολυτονική γραφή.

Η παραπάνω διαδικασία μπορεί να απλοποιηθεί αν οι υπολογιστές του εργαστηρίου βρίσκονται σε δίκτυο. Αντί για φωτοτυπίες οι μαθητές θα εργαστούν απευθείας σε ασκήσεις που θα έχουμε γράψει εμείς εκ των προτέρων σε ένα έγγραφο Word.

³ Στην περίπτωση που χρησιμοποιούμε πρόσθετο πρόγραμμα πολυτονιστή (Magenta), έχουμε τη δυνατότητα να ρυθμίσουμε εμείς τις θέσεις των πολυτονικών συμβόλων.

- **Εργασίες για το σπίτι + δραστηριότητες επέκτασης:** Οι μαθητές που επιθυμούν μπορούν (στο σπίτι, εφόσον διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, ή στο εργαστήριο πληροφορικής) να εκπονήσουν στον επεξεργαστή κειμένου κάποιες από τις επόμενες εργασίες γραμματικής των αρχαίων ελληνικών που θα ανατεθούν στην τάξη. Η όλη διαδικασία μπορεί να επεκταθεί και να συνδυαστεί με τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (π.χ. οι μαθητές αποστέλλουν τις εργασίες του στο e-mail του διδάσκοντος για διόρθωση κλπ.)
- **Οργάνωση της ομάδας:** Οι μαθητές κάθονται ανά ένα σε κάθε Η/Υ. Επειδή οι σταθμοί εργασίας στις αίθουσες πληροφορικής είναι συνήθως 10-13, είναι ανάγκη να «σπάσει» το τμήμα και η προτεινόμενη εφαρμογή να πραγματοποιηθεί δύο φορές σε κάθε ήμισυ του τμήματος (είναι άλλωστε συνήθης πρακτική να «σπάει» το τμήμα σε ανάλογες περιπτώσεις, όπως π.χ. στο μάθημα πληροφορικής). Αν κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό, τότε θα καθίσουν υποχρεωτικά 2 μαθητές ανά Η/Υ.
- **Ρόλοι & ενέργειες του καθηγητή:** Ο διδάσκων καθοδηγεί τους μαθητές και τους βοηθά στην αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών. Κρίνεται αναγκαία η παρουσία καθηγητή πληροφορικής για επίλυση τεχνικών προβλημάτων.
- **Χώρος και συνθήκες δραστηριοτήτων:** Εργαστήριο πληροφορικής

Μέσα & υλικό

- **Εξοπλισμός & μέσα:** Εργαστήριο πληροφορικής με Windows XP (ή 2000) και εγκατεστημένο Microsoft Office.

- **Εκτιμώμενη διάρκεια:** 1-2 διδακτικές ώρες (κατά περίπτωση, ανάλογα με το είδος και το εύρος των δραστηριοτήτων που θα εφαρμοστούν)

Βοηθητικό υλικό: Ακολουθούν σύντομες ασκήσεις για εφαρμογή.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Να τονίσετε τις ακόλουθες λέξεις και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας. Να προσθέσετε πνεύμα και υπογεγραμμένη όπου είναι απαραίτητο.

1. χρονος
2. τοξου
3. κηπος
4. κηπου
5. ανθρωπου
6. εντασις
7. χωρας
8. δωρω
9. μηλου
10. αλιευσι
11. κτημα
12. υβρεως
13. βασιλισσης
14. επιφοβος
15. βαρβαροι
16. βαρβαροις
17. τω ποιητη
18. σωμα
19. λυσαις
20. λυσαι (ευκτ. αορ.)
21. υιεσι
22. ουτος

Να βάλετε στο ακόλουθο χωρίο του Ξενοφώντα τόνους και πνεύματα:

Εισιοντας δ' αυτους οχλος περιεχειτο πολυς, φοβουμενοι μη απρακτοι ηκοιεν. Ου γαρ επι ενεχωρει μελλειν δια το πληθος των απολλυμενων τω λιμω. Τη δε υστεραια απηγγελον οι πρεσβεις εφ' οις οι Λακεδαιμονιοι ποιοιντο την ειρηνην. Προηγορει δε αυτων Θηραμενης, λεγων ως χρη πειθεσθαι Λακεδαιμονιοις και τα τειχη περιαιρειν.

Να χωρίσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους:

1. ανθέλληνας
2. έφιππος
3. πρωθιέρεια

4. πρωθυπουργός
5. αφαίμαξη
6. αντίσταση
7. καθιερώνω
8. μέθεξη
9. έφεδρος
10. απεικονίζω
11. ανθεκτικός
12. υφέρπω
13. ανθύπατος
14. καθαγιάζω
15. αφαιρώ
16. έπαρση
17. εφεύρεση
18. ανθυπολοχαγός
19. απέχω
20. αφορίζω